Sivistys- ja tiedejaosto
Eduskunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus (luku 29.10)

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt 29.9.2021 Opetushallituksen lausuntoa hallituksen talousarvioesityksestä koskien yleissivistävää koulutusta ja varhaiskasvatusta. Tässä lausunnossa keskistytään erityisesti perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen liittyviin näkökulmiin.

Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2022 mainitut tavoitteet

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat, eriarvoisuus vähentyy ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Tiivistelmä

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon edistämiseksi Opetushallitus toimii tulossopimuksensa mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa yhteistyössä laadun ja tasa-arvon Oikeus oppia -kehittämisohjelmiin liittyvien tavoitteiden edistämiseksi.

Oikeus oppia -kehittämisohjelman perusopetuksen laadun vahvistamiseen liittyvän tavoitteen mukaisesti (tavoite 3) Opetushallitus on uudistanut arviointia käsittelevän luvun 6 ja laatinut uudet päättöarvioinnin kriteerit. Arvioinnin kehittämistyö jatkuu syksystä 2021 alkaen 6. vuosiluokan kriteerien laatimisella. Keskustelua käydään myös toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävästä arvioinnista: onko tarpeen laatia hyväksytyn osaamisen kuvaukset toisen ja kolmannen luokan nivelvaiheeseen, kuten Kansallisen arviointikeskuksen (Karvi) julkaisussa (20: 2021) suositellaan.

Lukutaitostrategian valmistuminen edellyttää sen toimeenpanon tukemista ja jatkuvan lukutaito-ohjelman käynnistämäistä. Kansallisessa lukutaito-ohjelmassa tarkennetaan lukutaitostrategian toimenpide-ehdotuksiin liittyvät vastuutahot ja koordinoidaan toimintaa. Erityisesti varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen osalta Lukuliikkeen kehittämää ja tukemaa Lukeva kunta ja Lukeva koulu -toimintaa on tarpeen jatkaa edelleen rahoitusta kohdentamalla.

Etäopetuksesta aiheutuneiden haittojen ja oppimisvajeen paikkaaminen: Kuluneen vuoden aikana Opetushallitus on varmistanut koronavirukseen liittyvien hallituksen ja eduskunnan päätösten ja

linjausten toimeenpanon ja sen myötä kasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvon ja laadun edistämistä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, muiden hallinnonalan toimijoiden, sidosryhmien ja verkostojen kanssa. Tämän työn jatkuminen on turvattava. Lisäksi on vahvistettava, tuettava ja kehitettävä niitä hyviä oppeja/käytäntöjä/ratkaisuja, joita pandemian aikana on saatu muun muassa digitalisaation, erilaisten hybridimallien ja joustavien järjestelyjen osalta.

Oppilas- ja opiskeluhuollon palvelujen kehittäminen: Talousarvioesityksessä yhdeksi toiminnalliseksi tavoitteeksi määritelty oppilas- ja opiskeluhuollon palvelujen vahvistaminen on pandemian jälkeisessä ajassa ensisijaisen tärkeää edellä kuvatuista syistä. Poikkeuksellisten olojen synnyttämään palvelu-, hoito- ja hyvinvointivajeeseen vastaaminen edellyttää kokonaisvaltaista ja monialaista näkemystä lasten ja nuorten hyvinvointiin. Se, että palveluihin kohdennettavaa rahoitusta ehdotetaan nostettavaksi vuonna 2022 perusopetuksessa ja toisella asteella, on erittäin kannatettavaa. Esiopetuksen opiskeluhuoltopalvelujen kehittäminen tulisi myös huomioida rahoituksessa.

Opettajien täydennyskoulutuksen tarpeet ja mahdollisuudet: Viime vuosina opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksen pääteemat ovat kohdistuneet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen mukaan lukien digitalisaation tasa-arvon lisääminen. Nykyisten resurssien rajoissa Opetushallituksella ei ole mahdollista laajempaan koulutusten vaikutusten arviointiin tai koulutusten seurantaan ja kehittämiseen. Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen tarkoitetusta määrärahasta tulisi voida käyttää osa henkilöstökoulutusten laadun ja vaikuttavuuden arviointiin, mikä ei tällä hetkellä ole mahdollista.

Talousarvioesityksen painotukset/ kipupisteet

Lukutaitostrategia ja sen toimeenpano (kipupiste)

Opetushallituksessa toimiva Lukuliike on valmistellut vuoden 2021 aikana Kansallista lukutaitostrategiaa, josta parhaillaan kerätään palautetta Lausuntopalvelussa. Lukutaitostrategiatyön on mahdollistanut vuoden 2020 lopussa eduskunnan myöntämä rahoitus (ns. joululahjaraha). Lukutaitostrategian tavoitteena on lisätä tietoisuutta lukutaidon ja monilukutaidon merkityksestä sekä sen tukemisen tarpeista eri-ikäisten näkökulmasta.

Lukutaitostrategian valmistuminen edellyttää sen toimeenpanon tukemista ja jatkuvan lukutaito-ohjelman käynnistämäistä. Kansallisessa lukutaito-ohjelmassa tarkennetaan lukutaitostrategian toimenpide-ehdotuksiin liittyvät vastuutahot ja koordinoidaan toimintaa. Erityisesti varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen osalta Lukuliikkeen kehittämää ja tukemaa Lukeva kunta ja Lukeva koulu -toimintaa on tarpeen jatkaa edelleen rahoitusta kohdentamalla.

Budjettiesityksessä Lukuliikkeelle ei ole kuitenkaan osoitettu lainkaan määrärahaa (s. 542–543, 50. Eräät avustukset Taiteen ja kulttuurin osuudessa). Vuoden 2021 budjetissa Lukuliikkeen toiminnan jatkamiseen annettu miljoona euroa jaetaan loppuvuodesta 2021 avustuksina lukutaitoa tukeviin hankkeisiin, mutta toiminnan koordinointiin ja ohjelman käynnistämiseen ei Opetushallituksessa ole riittävää rahoitusta ja henkilöstöresurssia. Perusopetukseen kohdistuva Lukeva koulu -toiminta ja laajasti eri kunnallisia hallinnonaloja yhdistävä Lukeva kunta -verkostojen toiminta edellyttävät koordinointiin myös henkilöstöresurssia Opetushallituksessa. Lukeva kunta -toiminnan rahoitus päättyy vuoden 2021 loppuun, samoin lukuagenttien paikallisten verkostojen koordinointi. Lukeva koulu -toiminnan laajentamiseksi tulisi saada lisäresurssia Lukeva varhaiskasvatukseen ja toiselle asteelle lukutaitostrategian toimeenpanemiseksi. Näissä ohjelmissa tulisi huomioida erityisesti lukutaidon tukitoimet sekä arviointityökalujen kehittäminen ja toimeenpano. Kokonaisuudessaan

lukutaitostrategian toimeenpanon johtamiseen mukaan lukien edellä mainittujen osaohjelmien koordinointi sekä lisäksi aikuisten lukutaito ja työelämä on tärkeää osoittaa riittävät resurssit pitkäjänteisen ja systemaattisen lukutaitotyön edistämiseksi.

Toimenpiteet varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon turvaamiseksi, ml. etäopetuksesta aiheutuneiden haittojen ja oppimisvajeen paikkaaminen

Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2022 on varattu 80 000 000 euroa varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen sekä 75 228 000 euroa perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon turvaaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus oppia -kehittämisohjelmat vuosille 2020–2022. Opetushallitus toteuttaa tulossopimuksensa mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa yhteistyössä laadun ja tasa-arvon ohjelmia. Tulossopimuksen mukaisista tavoitteista on muotoiltu eri yksikköjen yhteistyössä toteutettavia vaikutustekoja. Opetushallitus on jatkanut vuonna 2020 käynnistämiään Oikeus oppia -ohjelman mukaisia vaikutustekoihin liittyviä toimia (vaikutusteko 1.1.1 Käynnistämme laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelmien mukaiset toimet vuosille 2020–2022).

Opetushallitus osallistuu aktiivisesti kansallisten Oikeus oppia -ohjelman työryhmien toimintaan. Työryhmiä ovat:

- Oikeus oppia -kansallinen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen foorumi
- Koulutuksellisen tasa-arvon ja positiivisen erityiskohtelun edistämistoimia varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa valmisteleva työryhmä
- Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inkluusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmisteleva työryhmä.

Oikeus oppia -kehittämisohjelmassa vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja oppimistuloksia (tavoite 1). Sen vuoksi ohjelmassa edistetään muun muassa lukutaidon kehittymistä. Opetushallitus toteuttaa Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (Kavi) kanssa Uudet lukutaidot -kehittämisohjelmaan kuuluvan ohjelman, jossa on laadittu opetussuunnitelman laaja-alaista osaamista avaavat tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen, medialukutaidon ja ohjelmoinnin osaamisen kuvaukset varhaiskasvatukseen sekä perusopetukseen pedagogisen toiminnan kuvaukset vastaaville osa-alueille. Kehittämisohjelman toimeenpanosta huolehtiminen ja sen jatkuvuuden turvaaminen edellyttää rahoituksen jatkamista ainakin vuoden 2022 loppuu asti ja mahdollisesti pidempäänkin. Nykyisisen aikataulun mukaan ohjelmassa rahoitettujen paikallisten hankkeiden tuki päättyy ennen hankkeiden loppumista. Kehittämishankkeessa on tuotettu laaja opetussuunnitelman toteuttamista tukeva materiaali, joka hyödyttää myös tulevaisuuden opetussuunnitelmatyötä tai sen suunnittelua.

Opetushallitus kehittää neuvolan ja varhaiskasvatuksen lakisääteistä yhteistyötä yhteistyössä OKM:n STM:n ja THL:n kanssa. Monialaisen yhteistyön kehittämisen tavoitteena on pitkällä aikavälillä varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nosto. Hanke toteutetaan osana opetus- ja kulttuuriministeriön Oikeus oppia -kehittämisohjelmaa, ja se vahvistaa ohjelman Luomme tasa-

arvoisia edellytyksiä oppimispolulle -tavoitetta (tavoite 1). Yhteistyöhankkeen yhtenä toimenpiteenä Opetushallitus luo neuvolan ja perhekeskuksen henkilöstölle opasmateriaalia, jossa kerrotaan varhaiskasvatuksen merkityksestä ja järjestämisestä. Materiaalin avulla tuetaan henkilöstöä keskustelemaan varhaiskasvatuksesta neuvolassa lapsen elämän varhaisessa vaiheessa.

Varhaiskasvatuksen Oikeus oppia -kehittämisohjelmassa edistetään oppimisen tukea (tavoite 2): Opetushallitus päivittää varhaiskasvatussuunnitelman perusteita vastaamaan uusiutuvaa varhaiskasvatuslakia tuen osalta sekä järjestää perusteiden toimeenpanon tukea vuonna 2022.

Parhaillaan on meneillään kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu (tavoite 3). Siihen liittyen Opetushallitus on tehnyt kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet (2021) ja ylläpitää kokeilurekisteriä sekä järjestää opetussuunnitelman toimeenpanon tukea. Työ jatkuu vuonna 2022, sillä kokeilu kestää lukuvuoden 2024 loppuun asti.

Osana Oikeus Oppia ohjelmaa Opetushallitus kehittää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen johtajuutta (tavoitteet 3 perusopetuksessa ja 4 varhaiskasvatuksessa). Opetushallitus on perustanut varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen johtajille johtajuusverkoston sekä valmistaa johtajuuden tukimateriaalia. Johtajuusverkostot toimivat varhaiskasvatuksen kehittämisverkostojen Loisto ja Tindra (ruotsinkielinen) sekä perusopetuksen kehittämisverkoston Majakan yhteydessä.

Hallituksen talousarvioesityksessä on todettu, että ”vuonna 2022 toteutetaan toimenpideohjelma oppilaanohjauksen kehittämiseksi ja arvioidaan ja vahvistetaan perusopetuksen tehostetun oppilaanohjauksen toimeenpanoa” (Oikeus oppia -kehittämisohjelman tavoite 1). Vuonna 2021 Opetushallituksessa päivitettiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita tehostetun oppilaanohjauksen osalta, ja syksyn 2021 aikana on meneillään opetussuunnitelman toimeenpanon tuki, johon on resursoitu 0,5 henkilötyövuotta. Opetushallitus pitää tärkeänä, että työ tehostetun oppilaanohjauksen edistämiseksi jatkuu myös vuonna 2022.

Oikeus oppia -kehittämisohjelman perusopetuksen laadun vahvistamiseen liittyvän tavoitteen mukaisesti (tavoite 3) Opetushallitus on uudistanut arviointia käsittelevän luvun 6 ja laatinut uudet päättöarvioinnin kriteerit. Lukuvuoden 2021–2022 aikana on käynnissä opetussuunnitelman toimeenpanon tuki opetushenkilöstölle suunnattuine koulutuksineen. Arvioinnin kehittämistyö jatkuu syksystä 2021 alkaen 6. vuosiluokan kriteerien laatimisella. Tavoitteena on saada ko. kriteerit valmiiksi vuoden 2022 aikana, ja antaa määräys opetuksen järjestäjille alkuvuodesta 2023. Kriteerityötä tehdään Opetushallituksen arviointitiimin koordinoimana oppiaineryhmissä, joihin osallistuu myös kentän opettajia sekä muita arvioinnin asiantuntijoita. Työtä tukevat muun muassa ohjausryhmä sekä arvioinnin pyöreän pöydän keskustelut. Jotta tehty työ olisi vaikuttavaa ja perusopetuksen laatua vahvistavaa, arvioinnin kehittämistyöhön ja opetussuunnitelman toimeenpanon tukemiseen (mm. opetushenkilöstön täydennyskoulutus, tukimateriaalit) on tarpeen varata riittävät resurssit. Keskustelua käydään myös toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävästä arvioinnista: onko tarpeen laatia hyväksytyn osaamisen kuvaukset toisen ja kolmannen luokan nivelvaiheeseen, kuten Kansallisen arviointikeskuksen (Karvi) julkaisussa (20: 2021) suositellaan.

Etäopetuksesta aiheutuneiden haittojen ja oppimisvajeen paikkaaminen

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset koronaviruksen aiheuttamassa pandemiatilanteessa vuosina 2020–2021 ovat haastaneet kasvatuksen, koulutuksen ja kansainvälistymisen toimialaa maailmanlaajuisesti. Kuluneen vuoden aikana Opetushallitus on varmistanut koronavirukseen liittyvien hallituksen ja eduskunnan päätösten ja linjausten toimeenpanon ja tätä kautta

kasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvon ja laadun edistämistä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, muiden hallinnonalan toimijoiden, sidosryhmien ja verkostojen kanssa. Tämän työn jatkuminen on turvattava. Lisäksi on vahvistettava, tuettava ja kehitettävä niitä hyviä oppeja/käytäntöjä/ratkaisuja, joita pandemian aikana on saatu muun muassa digitalisaation, erilaisten hybridimallien ja joustavien järjestelyjen osalta.

Vuoden aikana Opetushallitus on varautunut toimimaan vaihtoehtoisissa skenaarioissa ja valmistellut niihin ratkaisuja, ohjeistuksia sekä tukimateriaaleja. Kesäkuussa 2021 Opetushallitus julkaisi kaikille kasvatus- ja koulutusasteille uudet tukimateriaalit, joissa ohjattiin kasvatus- ja koulutusasteita aloittamaan palautumista koronapandemiasta, kuten paikkaamaan oppimis- ja hyvinvointivajetta. Lisäksi Opetushallitus on järjestänyt webinaareja kasvatuksen ja koulutuksen toimijoiden tukemiseksi.

Pandemiatilanne on tuonut esiin hyvinvoinnin ja oppimisen välisen vahvan yhteyden (esim. Salmela-Aro 2021). Varhaiskasvatuksen osalta puhumme myös osallistumisvajeesta. Opetushallitus syventää syksyllä 2021 tietoja ja kirkastaa palautumissivujen viestiä siitä, mitä selvitys- ja tutkimustieto kertoo oppimis- ja hyvinvointivajeista, joiden umpeen kurominen haastaa Opetushallitusta toimimaan yhdessä yhä vahvemmin eri toimijoiden kanssa. Opetushallitus käynnistää korona-ajan opit -työtä niin omassa työssään kuin kasvatus- ja koulutusasteiden osalta: mitä olemme oppineet, minkä käytäntöjen on hyvä jäädä arkeen, ja mistä olisi hyvä luopua. Korona-ajan oppeihin sisältyy toimivien vuorovaikutussuhteiden merkitys sekä luottamuksen syntyminen ja vahvistuminen koko koulutusjärjestelmässä, hallinnon eri tasoilla ja eri hallinnonalojen välillä. Kansainvälisessä vuorovaikutuksessa saatuja oppeja on tarkoitus hyödyntää myös tulevaisuuden yhteistyössä ja työskentelytavoissa. Opetushallituksessa on seurattu OECD:n viiden johtavan PISA-maan pandemia-ajan strategisia valintoja sekä verrokkimaiden (Pohjoismaat sekä Viro ja Saksa) muuttuvia tilanteita ja ratkaisuja, jotka ovat toimineet taustatietona Opetushallituksen toiminnassa.

Oppilas- ja opiskeluhuollon palvelujen kehittäminen

Vaikka suurin osa nuorista voi hyvin, jo aikaisemmin lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut niin perus- kuin erityissairaanhoidon tasolla ovat olleet ruuhkautuneita. Koronatilanne on lisännyt osaltaan opiskeluhuoltopalvelujen ja yksilöllisen tarvetta. Samanaikaisesti palveluiden saatavuus on monissa kouluissa vaikeutunut johtuen muun muassa kouluterveydenhuollon henkilöstön siirtämisestä koronantilanteen torjunnan tehtäviin. Tuen tarpeiden kasvaessa lakisääteisten määräaikojen noudattaminen myös psykologi- ja kuraattoripalveluissa on ollut selvitysten mukaan haasteellista. Heikoimmassa asemassa pandemiatilanteessa ovat olleet oppilaat, joilla on ollut eri syistä johtuvia ongelmia jo aiemmin.

Talousarvioesityksessä yhdeksi toiminnalliseksi tavoitteeksi määritelty oppilas- ja opiskeluhuollon palvelujen vahvistaminen on pandemian jälkeisessä ajassa ensisijaisen tärkeää edellä kuvatuista syistä. Poikkeuksellisten olojen synnyttämään palvelu-, hoito- ja hyvinvointivajeeseen vastaaminen edellyttää kokonaisvaltaista ja monialaista näkemystä lasten ja nuorten hyvinvointiin. Tarvittavan tuen toteuttaminen matalalla kynnyksellä osana koulupäivää sekä lapsen tai nuoren yksilöllisen tuen tarpeisiin vastaaminen opiskeluhuollon palveluissa tulee turvata myös jatkossa. Se, että palveluihin kohdennettavaa rahoitusta ehdotetaan nostettavaksi vuonna 2022 perusopetuksessa ja toisella asteella, on erittäin kannatettavaa. Esiopetuksen opiskeluhuoltopalvelujen kehittäminen tulisi myös huomioida rahoituksessa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ehdotetaan parhaillaan muutettavaksi siten, että jatkossa opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologitoiminnan sitovasta mitoituksesta säädettäisiin suhteessa oppilas/opiskelijamäärään (hallituksen esitysluonnos, 2021). Jatkossa henkilömitoituksen toteutuminen tulee edellyttämään lisäresursseja erityisesti psykologitoimintaan. Talousarvioesityksen mukainen rahoitus turvaisi tämän pitkään odotetun ja tervetulleen uudistuksen onnistumisen käytännössä.

Sote-uudistuksen eteneminen tarkoittaa oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden toiminnassa valmistautumista henkilöstön hallinnolliseen siirtymään hyvinvointialueille. Mittavan uudistuksen hallinnollinen ja rakenteellinen valmistelu on jo käynnistynyt kunnissa ja tulevilla hyvinvointialueilla. Valmistelutyön ajoittuminen ajankohtaan, joka vaatii samanaikaista ja voimakasta resursointia hyvinvointivajeen paikkaamiseen, tuo omat haasteensa oppilas- ja opiskeluhuoltopalvelujen kehittämiselle siirtymävaiheessa. Talousarviossa esitetyt määrärahat tukevat myös palvelujen sujuvaa siirtymää hyvinvointialueiden piiriin.

Opettajien täydennyskoulutuksen tarpeet ja mahdollisuudet

Valtion rahoittama henkilöstökoulutus on tarkoitettu varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja taiteen perusopetuksessa, perusopetuslain (628/1998) mukaisessa aamu- ja iltapäivätoiminnassa, ammatillisessa koulutuksessa, aikuiskoulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä työskentelevän henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Tämän koulutuksen tavoitteena on edistää opetustoimessa ja varhaiskasvatuksessa toimivan henkilöstön jatkuvaa oppimista ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää ammatissa tarvittavaa osaamista. Henkilöstökoulutuksella tuetaan hallituksen koulutuspoliittisten uudistusten toimeenpanoa ja kehitetään toimintaympäristön muutoksiin sopeutumisessa tarvittavaa osaamista. Opetushallitus seuraa ja kehittää tällä rahoituksella toteutettuja henkilöstökoulutuksia.

Viime vuosina opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksen pääteemat ovat kohdistuneet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen mukaan lukien digitalisaation tasa-arvon lisääminen. Koulutuksilla on tuettu osallisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä sekä kiusaamisen ehkäisyä oppimisyhteisöissä. Koulutuksia on kohdennettu myös oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämiseen, oppilaan ja opiskelijan arviointiin liittyvän osaamisen sekä opetuksen ja koulutuksen laadun vahvistamiseen. Lisäksi avustuksilla on tuettu oppimisen tuen ja yksilöllisten oppimispolkujen uudistamista, kielellisen ja kulttuurisen osaamisen vahvistamista sekä kestävän elämäntavan edistämistä. Avustusta on myönnetty myös koulutuksiin, joilla edistetään johtamisosaamista ja yhteisöllistä kehittämistä, tuetaan oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa sekä vahvistetaan jatkuvaa oppimista sekä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

Opetushallituksen rahoittamiin henkilöstökoulutuksiin osallistuu vuosittain noin 25 000 opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöä. Näiden henkilöstökoulutusten järjestäjien laatimien loppuselvitysten mukaan keskeisiksi osallistujiin kohdistuneiksi vaikutuksiksi nostettiin kouluttautujien tiedon ja osaamisen syventyminen sekä uusien konkreettisten toimintamallien ja materiaalien saaminen työn tueksi. Koulutusten tarjoaman vertaistuen ja vertaisoppimisen tärkeyttä korostettiin. Koulutukset mahdollistivat kokemusten sekä hyvien ideoiden ja käytänteiden vaihtamisen osallistujien kesken. Osallistujat saivat uusia näkökulmia ja ajatuksia omasta työstään. Koulutusten uskottiin myös vahvistavan osallistujien ammatillista identiteettiä.

Nykyisten resurssien rajoissa Opetushallituksella ei ole mahdollista laajempaan koulutusten vaikutusten arviointiin tai koulutusten seurantaan ja kehittämiseen. Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen tarkoitetusta määrärahasta tulisi voida käyttää osa henkilöstökoulutusten laadun ja vaikuttavuuden arviointiin, mikä ei tällä hetkellä ole mahdollista.

Opetushallituksen vuonna 2021 asiakkaille ja sidosryhmille toteutetun Vaikuttamisen paikka -prosessin aineistosta nousi esiin teemoja, joiden yhtenä keskeisenä vaikuttamiskeinona nähtiin opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutus. Tällaisia teemoja olivat erityisesti hyvinvoinnin tukeminen, johtamisosaamisen kehittäminen, kestävän kehityksen edistäminen, tasa-arvoisen digiosaamisen toteutuminen, sukupuolten tasa-arvon edistäminen sekä kansainvälisyys- ja globaalikasvatusosaamisen tukeminen. Edellä mainitut teemat ovat hyvin linjassa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen viime vuosien koulutusteemojen kanssa.

Yksikön päällikkö, opetusneuvos Marjo Rissanen